

Ko e pepa fakamatala

Ki he ngāue malu' 'i Aositelēlia'

Ko e malu' ko ha kongā mahu'inga ia 'o e ngāue 'i 'Aositelēlia'.

'I 'Aositelēlia', 'oku pehē 'e he lao' kuo pau ke hanga 'e ho'o ngāue'anga' (ho'o pule') 'o fai ē me'a kotoa te nau lava' ke fakapapau' 'i 'ikai fakalavea' 'i koe 'e ho'o ngāue' pe 'ai koe ke ke puke. 'Oku ui 'a e lao ko'eni' ko e mo'ui lelei mo malu' 'i he ngāue' [work health and safety (WHS)] pe ko e mo'ui lelei mo malu' fakangāue' [occupational health and safety (OHS)]

'Oku toe pehē foki 'e he lao' kuo pau ke hanga 'e ho'o pule' 'o 'ai hao malu' 'i telia na'a ke lavea 'i he ngāue'. 'Oku ui 'eni ko e totongi huhu' 'i ma'ae kau ngāue'. Kapau te ke lavea pe puke 'i he ngāue', 'e ala totongi 'e he malu' 'i ho' faito'o' pea mo ho'o vahe' kae'oua kuo ke lava 'o toe ngāue.

'Oku kau ki heni 'a e kau ngāue kotoa pē 'i 'Aositelēlia ni, 'o tatau ai pē kapau ko ho'o ngofua fakataimi pē.

Ko e me'a kuopau ke fai 'e ho'o pule'

Kuo pau ke hanga 'e ho'o pule' 'o: tokanga' 'i ho'o mo'ui lelei mo malu' 'i he ngāue'.

Kuo pau ke hanga 'e ho'o pule' 'o:

- fakahinohino atu 'a e founga malu ki hono fai ho'o ngāue' pe fakapapau' 'i 'oku 'i ai ha taha ke ne fakahinohino atu 'a e founga malu ki hono fai ho'o ngāue'
- fakapapau' 'i 'oku 'i ai ha taha te ne tokanga' 'i atu koe.
- 'oua 'e kole atu ke ke fai ha fa'ahinga me'a 'oku fiema'u ki ai ha laiseni makehe, hangē ko e faka'uli ha kā, ha mīsini fusi mo hiki me'a mamafa (crane) pe ha mīsini hiki uta (forklift) kapau 'oku 'ikai ha'o laiseni totonu ki ai.
- ma'u 'a e ngaahi me'a ngāue mo e naunau totonu ke malu ho'o fai ho'o ngāue'.
- 'oatu 'a e naunau malu' 'i kapau 'oku ke fiema'u ia ke fai'aki ho'o ngāue'.

Naunau malu' 'i

'Oku fa'a ui 'a e naunau malu' 'i ki he ngāue' ko e naunau malu' 'i taa'utaha [personal protective equipment (PPE)]. 'Oku 'i ai 'a e fa'ahinga naunau makehe ki he ngāue taki taha. Hangē ko ha tatā fefeka, sio'ata faka'uli pe matasio'ata malu' 'i, kofunima, puti, 'ēpani pe me'a fakaongo le'osi' 'i ki he telinga'.

'Oku fiema'u 'a e naunau malu' 'i ke 'i he tu'unga lelei pea 'oku totonu ke fe'unga lelei mo koe. 'Oku fiema'u ke ke 'ilo' 'i 'a e anga hono ngāue'aki' pea 'oku fiema'u ke ke tui fakalelei ia.

Kapau 'oku ke pehē 'oku ke fiema'u mo ha toe me'a, talanoa ki ho'o pule', ki ha taha ngāue 'oku taukei ange pē ki he Fakafofonga ki he Mo'ui-lelei' mo e Malu' 'i [Health and Safety Representative (HSR)] kapau 'oku 'i ai ha taha pehē 'i ho ngāue'anga'.

Ko e ngaahi me'a kuopau ke ke fai ke malu' 'i koe 'i he ngāue'

'I 'Aositelēlia', 'oku toe pehē 'e he lao' 'oku 'i ai ē ngaahi me'a kuo pau ke ke fai ke tokanga' 'i ho'o mo'ui lelei' mo malu' 'i he ngāue'.

Kuopau ke ke:

- mālohi fe'unga ke fai ho'o ngāue'
- mo'ui lelei fe'unga ke fai ho'o ngāue'
- fai ē me'a 'oku tala atu 'e ho'o pule' kaekehe pe ke tāau pea tukukehe kapau 'oku ke pehē 'oku 'ikai ke malu pe 'e lava ke ne fakalavea' 'i koe
- 'oua te ke 'i he takiekina 'a e kavamālohi' pe faito'o kona tapu' pe ngāue'aki 'a e kavamālohi' pe faito'o konatapu' lolotoga ho'o 'i he ngāue'
- 'oua na'a ke fai ha fa'ahinga me'a 'e fakalavea' 'i ai koe pe ko ha taha pē 'i he ngāue'

Kapau 'oku 'ikai ke ke mahino' 'i 'a e founga fai 'o ha fa'ahinga me'a 'oku kole atu ke ke fai 'i he ngāue', 'oku totonu ke ke 'eke ki ho'o pule' pe ko ha taha ngāue taukei ange ke tokoni atu.

Ko e ni'ihī 'eni 'o e ngaahi me'a 'e lava ke ne fakalavea' 'i koe 'i he ngāue':

- ngāue'aki ha naunau lolotonga ia ne te'eki ai ha taha ne ne ako' 'i koe ki he founga totonu hono ngāue'aki'
- 'ikai ke tui 'a e naunau malu' 'i totonu pe ko e 'ikai ke tui fakalelei ia
- fakavavevave mo fai ē ngaahi fakanounou
- fai ē ngaahi me'a 'oku ne to'o ho'o tokanga' mei he ngāue' lolotonga ho'o ngāue' (hangē ko e ngāue'aki ho'o telefoni to'oto'o' lolotonga ho'o ngāue').

'I 'Aositelēlia', 'oku pehē 'e he lao' 'oku 'i ai ho'o totonu ke ke 'eke ha ngaahi fehu' 'i fekau'aki mo e ngāue kuo kole atu ke ke fai' pea ke ke tali 'ikai kapau 'oku kole atu ke ke fai ha ngāue te ne lava 'o fakalavea' 'i koe. Kapau 'oku kole atu ke ke fai ha me'a 'oku ke pehē 'oku 'ikai ngali malu, ta'ofi pea talanoa ki ho'o pule' pe supavaisa'.

Ko e taimi 'e ni'ihī 'oku 'ikai ko ho'o pule he ngāue' 'a e tokotaha 'oku ne totongi koe', hangē ko'eni', 'oku ke ngāue 'o fakafou' 'i ha fakafofonga uki ngāue. Kapau 'oku ke ngāue 'o fakafou' 'i ha fakafofonga uki ngāue, te nau totongi 'e kinautolu koe ka ko e toko taha kehe ia 'oku pule he ngāue'. Kapau 'oku 'ikai te ke fie talanoa ki he pule he ngāue', te ke lava 'o talanoa ki he fakafofonga uki ngāue' fekau'aki mo ho'o mo'ui lelei mo malu' 'i he ngāue'.

'Oku totonu ke 'i ai ha taha 'i he ngāue' 'e lava 'o tokoni atu 'i ha fa'ahinga fehu' 'i kau ki he mo'ui lelei mo malu' 'i he ngāue' - fekumi pe kohai 'a e toko taha ko iá mo e founga fetu'utaki ki ai'.

Kapau 'oku 'ikai ke ke fakapapau' 'i ha me'a, kole tokoni ki ha taha.

Ko e pepa fakamatala

Ki he ngāue malu' 'i Aositelēlia'

Ko ho'o totonu ki he vahe mo e ngaahi tu'unga 'oku totonu'

'I 'Aositelēlia, 'oku 'i ai e ngaahi tu'unga vāhenga ke 'oua toe si'i hifo ai pea mo e ngaahi tu'unga ki he ngāue'. 'Oku tokoni'i 'e he 'Omipatimēni ki he Ngāue Totonu' 'a e kau ngāue' mo kinautolu 'oku ngāue ki ai 'a e kau ngāue', ke nau mahino'i 'a e ngaahi totonu mo e ngaahi fatongia ko'eni 'i he ngāue'. Te nau toe lava foki 'o tokoni'i koe ke 'ilo 'a e vahe 'oku totonu ke ke ma'u'. 'E lava 'e he 'Omipatimēni ki he Ngāue Totonu' 'o fakatoto'lo'i ha keisi kapau 'oku nau pehē kuo maumau'i 'e ha taha 'a e gaahi lao ki he ngāue'anga'.

Ke fetu'utaki ki he 'Omipatimēni ki he Ngāue Totonu' pē ke lahi ange 'a e 'ilo ki ho'o ngaahi totonu 'i he ngāue', 'alu ki he kupengaope' www.fairwork.gov.au pe tā ki he 13 13 94.

Ko e fakaaaoa'

Ko e fakaaaoa' ko e toutou lea'aki pe fai ha me'a ki ha taha 'oku ne fakailifia'i pe fakamo'ulaloa'i kinautolu. 'E lava 'eni 'e he ngaahi me'a hangē ko e kata'i kinautolu, ui 'aki ha ngaahi hingoa ta'e'ofa, fakapaaki kinautolu pe maumau'i ha'anau me'a.

'Oku 'ikai totonu ke fakaaaoa'i ha taha 'i he ngāue'. Kapau 'oku fakaaaoa'i koe, talanoa ki ho'o pule' pe ko ha taha ngāue 'e taha 'o tala kiate kinautolu 'oku ke fiema'u ke tuku.

Kapau 'oku 'ikai ke tuku, te ke lava 'o tala ki ha taha 'i he pule'anga' 'i he siteiti pe vahefonua 'oku ke ngāue ai'. 'Oku 'i ai 'a e lisi 'i he ngata'anga 'o e pepa fakamatala ni. Te ke toe lava foki 'o talanoa ki he Komisoni ki he Ngāue Totonu', tā ki he 1300 799 675 pe 'alu ki he www.fwc.gov.au

Ko e me'a ke fai kapau te ke lavea 'i he ngāue'

Fai leva ha fuofua tokoni pe sio ki ha toketā pe neesi'. 'Oku 'i ai ho'o totonu ke fili 'a e toketā ke sio ki ai'. 'E lava 'eni ke ke fili ho'o toketā pē 'a'au', ko ha toketā 'i he feitu'u ko ia' pe ko ha toketā pe neesi 'i he ngāue'. Te ke lava pē 'o kole ki he toketā ha tohi fakafaito'o pea te ke lava 'o fakahā 'a e tohi ko ia' ki ho'o pule'.

Tala ki ho'o pule' kuo ke lavea. Ngalingali 'e fiema'u ke ke fakafonu ha foomu 'oku ui ko e lipooti 'o ha me'a na'e hoko'. Kapau te ke lava, feinga ke fai 'eni kimu'a pea ke 'alu ki 'api'. Kapau 'oku ke fiema'u tokoni ki hono fakafonu 'o e foomu', kole ki ha taha ke tokoni atu.

'E 'eke atu 'e he foomu' ke ke fakamatala'i 'a e me'a na'e hoko' pea mo e founa na'a ke lavea ai'. 'E tokoni ia ki hono ta'ofi ha lavea 'a ha kakai kehe hangē ko ho'o lavea'. **'Oku mahu'nga 'aupito ke ma'u 'a e lekooti ko'eni' – 'e ala uesia ai ho'o totongi huhu'i ma'ae kau ngāue'.**

Kapau 'oku 'i ai ha'o ngaahi mo'ua fakafaito'o pe 'oku 'ikai lava ke ke ngāue koe'uhi' ko ho'o lavea', te ke ala ma'u 'a e totongi huhu'i ma'ae kau ngāue' ke totongi'aki 'a e faito'o' mo tokoni kae'oua kuo ke foki ki he ngāue'. Manatu'i ke 'eke ki ho'o pule' fekau'aki mo 'eni 'i he vave taha', pea fakafonu ha fa'ahinga foomu pē 'oku fiema'u ki he kole ki he totongi huhu'i ma'ae kau ngāue'.

Kapau 'oku ke lavea, 'oua 'e manavasi'i te ke tō ki ha faingata'a. Tatau ai pe kapau na'ake fai ha fehālaaki, 'oku totonu ke ke lipooti 'a e lavea' mo kole tokoni.

Ko e pepa fakamatala

Ki he ngāue malu' 'i Aositelēlia'

Ko e lisi 'o e ngaahi me'a ke fakapapau'i ki he kamata ngāue'

'Oku 'i ai 'a e ngaahi me'a mahu'inga 'e ni'ihi 'oku totonu ke hoko 'i ho'o fuofua kamata koia ha ngāue fo'ou. 'Oku totonu ke hanga 'e he tokotaha 'oku ke ngāue ki ai' (ho'o pule') pe ko ha taha ngāue 'e taha 'oku ne 'ilo'i lelei e ngāue' 'o fakapapau'i 'oku hoko 'a e ngaahi me'a ko'eni' 'i ho'o fuofua kamata ha ngāue fo'ou'. Kapau 'oku 'ikai ke ke mahino'i lelei 'a e 'Ingilisi', teke lava 'o kole ha fakatonulea pe kole ha taha ngāue 'e taha 'oku poto 'i ho'o lea' ke ne fakamatala'i atu kiate koe.

'E tokoni atu 'a e lisi ko'eni 'o e ngaahi me'a ke fakapapau'i' ke mahino ai pe 'oku ke 'ilo ki he ngaahi me'a ko ia 'oku mahu'inga ki he mo'ui lelei mo e malu 'i he ngāue'.

Ko e lisi 'o e ngaahi me'a ke fakapapau'i ki he kamata ngāue'

• Kuo fakahinohino atu 'e ha taha 'a e founga fai 'o e ngāue', pea sivi ke fakapapau'i 'oku malu ho'o fai ia'?	'lo	'Ikai
• Kuo ke fe'iloaki mo ho'o pule' pea mo e kakai te mou ngāue', tautautefito ki he kakai 'oku nau tokanga'i ho'o mo'ui lelei mo malu'?	'lo	'Ikai
• 'Oku ke 'ilo pe ko hai 'e 'eke ki ai kapau 'oku 'ikai ke ke fakapapau'i 'a e me'a ke fai' pe fiema'u tokoni?	'lo	'Ikai
• Kuo fakahinohino takai holo koe 'e ha taha 'i he feitu'u te ke ngāue ai', pea fakahinohino atu 'a e feitu'u hū'anga ki tu'a mo loto', ngaahi fale mālōlō', loki kai mo e ngaahi feitu'u ki he fuofua tokoni'?	'lo	'Ikai
• Kuo 'osi tala atu ha fa'ahinga feitu'u 'oku 'ikai totonu ke ke 'alu ki ai, mo hono 'uhinga'?	'lo	'Ikai
• Kuo fakahinohino atu 'e ha taha 'a e founga malu ki hono ngāue'aki 'a e naunau te ke fiema'u ke fai'aki ho'o ngāue'?	'lo	'Ikai
• Kuo 'osi sivi'i 'e ha taha ke fakapapau'i 'oku tonu ho'o ngāue'aki'?	'lo	'Ikai
• 'Oku ke ma'u kotoa 'a e naunau malu'i 'oku ke fiema'u'?	'lo	'Ikai
• 'Oku ke 'ilo 'a e founga ki hono ngāue'aki' mo hono tui'?	'lo	'Ikai
• 'Oku ke 'ilo 'a e me'a ke fai' pea mo hai ke tala ki ai kapau te ke lavea pe ongo'i puke 'i he ngāue', mo e feitu'u ke ma'u tokoni mei ai' mo e fuofua tokoni'?	'lo	'Ikai
• 'Oku ke 'ilo 'a e founga tā ki he tamate afi', kau polisi' pe me'alele uta ē kau mahaki'?	'lo	'Ikai
• 'Oku ke 'ilo 'a e me'a ke fai' kapau 'e 'i ai ha me'a fakafokifā, pea mo e ongo 'o e me'a fakaongo fakatu'utāmaki'?	'lo	'Ikai
• 'Oku ke 'ilo 'a e founga mavahe ki tu'a mei ho'o ngāue'anga' 'i ha me'a fakafokifa'?	'lo	'Ikai
• 'Oku ke 'ilo pe kohai 'e 'eke ki ai fekau'aki mo ho'o mo'ui lelei' mo malu'?	'lo	'Ikai

Na'ake tali 'Ikai ki ha fa'ahinga fehu'i? Kapau na'e pehē, talanoa ki ho'o pule' pe ko ha taha ngāue taukei ange ke 'ilo 'a e fakamatala mahu'inga ko'eni ki ho'o malu'.

Ko e pepa fakamatala ki he ngāue malu 'i Aositelēlia'

Kapau 'oku ke hoha'a fekau'aki mo ha fa'ahinga me'a 'oku kau ki ho'o mo'ui lelei mo malu 'i he ngāue', pe fekau'aki mo e totongi-huhu'i ma'a e kau ngāue', te ke lava 'o talanoa ki ha taha 'i he pule'anga' 'i he siteiti pe vahefonia 'oku ke ngāue ai'. Kapau 'oku ke ngāue ki ha ngāue fakaafonga 'o e pule'anga fetalolo 'o 'Aositelēlia', pe ko ha ngāue'anga lahi fakafonia, 'e ala fiema'u ke ke fetu'utaki ki he Comcare. 'Oku 'ikai totonu ke ke tō ki ha faingata'a 'i ho'o talanoa ki he pule'anga' kau ki he mo'ui lelei mo malu 'i he ngāue' pe totongi huhu'i ma'ae kau ngāue'.

Ke fehu'i fekau'aki mo e mo'ui lelei mo e malu 'i he ngāue', fetu'utaki ki he:

Niusauele

SafeWork NSW
Kupengaope' (Website): safework.nsw.gov.au
'Imeili': contact@safework.nsw.gov.au
Telefoni': 13 10 50

Vikatōlia

WorkSafe Victoria
Kupengaope' (Website): worksafe.vic.gov.au
'Imeili': info@worksafe.vic.gov.au
Telefoni': 1800 136 089 (free call)

Kuinisilani

Workplace Health and Safety Queensland,
'Ōfisi 'o e Ngaahi Vā Fakangāue
[Office of Industrial Relations (WHSQ)]
Kupengaope' (Website): worksafe.qld.gov.au
Telefoni': 1300 362 128

'Aositelēlia Hihifo

Potungāue Ngaahi Keli'angā, Tu'utu'uni mo e Malu Fakangāue
Kupengaope' (Website): commerce.wa.gov.au/WorkSafe/
'Imeili': safety@dmirs.wa.gov.au
Telefoni': 1300 307 877

'Aositelēlia Tonga

SafeWork SA
Kupengaope' (Website): safework.sa.gov.au
'Imeili': help.safework@sa.gov.au
Telefoni': 1300 366 255

Vahefonia Kolomu'a 'o 'Aositelēlia'

WorkSafe ACT
Kupengaope' (Website): worksafe.act.gov.au
'Imeili': worksafe@act.gov.au
Telefoni': 13 22 81

Vahefonia Tokelau'

NT WorkSafe
Kupengaope' (Website): worksafe.nt.gov.au
'Imeili': ntworksafe@nt.gov.au
Telefoni': 1800 019 115

Tasimēnia

WorkSafe Tasmania
Kupengaope' (Website): worksafe.tas.gov.au
'Imeili': wstinfo@justice.tas.gov.au
Telefoni': 03 6166 4600 (outside Tasmania)
Telefoni': 1300 366 322 (inside Tasmania)

Kominiueli'

Kapau 'oku ke ngāue ki ha ngāue fakaafonga 'a e pule'anga fetalolo 'o 'Aositelēlia', pe ki ha kautaha lahi fakafonia, te ke ala kau koe 'i he polokalama 'a e Comcare.

Comcare

Kupengaope' (Website): comcare.gov.au
Telefoni': 1300 366 979

Ke fehu'i fekau'aki mo e totongi huhu'i ma'ae kau ngāue' kapau 'oku ke lavea 'i he ngāue', fetu'utaki ki he:

Niusauele

Ma'u-mafai Fakasiteiti ki he Tu'utu'uni Malu'i'
[State Insurance Regulatory Authority (SIRA)]
Kupengaope' (Website): sira.nsw.gov.au
'Imeili': contact@sira.nsw.gov.au
Telefoni': 13 10 50

Vikatōlia

WorkSafe Victoria
Kupengaope' (Website): worksafe.vic.gov.au
'Imeili': info@worksafe.vic.gov.au
Telefoni': 1800 136 089 (free call)

Kuinisilani

WorkCover Queensland
Kupengaope' (Website): worksafe.qld.gov.au
'Imeili': info@workcoverqld.com.au
Telefoni': 1300 362 128

'Aositelēlia Hihifo

WorkCover WA
Kupengaope' (Website): workcover.wa.gov.au
Telefoni': 1300 794 744

'Aositelēlia Tonga

ReturnToWorkSA
Kupengaope' (Website): rtwsa.com
'Imeili': info@rtwsa.com
Telefoni': 13 18 55

Vahefonia Kolomu'a 'o 'Aositelēlia'

WorkSafe ACT
Kupengaope' (Website): worksafe.act.gov.au
'Imeili': worksafe@act.gov.au
Telefoni': 13 22 81

Vahefonia Tokelau'

NT WorkSafe
Kupengaope' (Website): worksafe.nt.gov.au
'Imeili': datantworksafe@nt.gov.au
Telefoni': 1800 250 713

Tasimēnia

WorkSafe Tasmania
Kupengaope' (Website): worksafe.tas.gov.au
'Imeili': wstinfo@justice.tas.gov.au
Telefoni': 03 6166 4600 (outside Tasmania)
Telefoni': 1300 366 322 (inside Tasmania)

Kominiueli'

Kapau 'oku ke ngāue ki ha ngāue fakaafonga 'a e pule'anga fetalolo 'o 'Aositelēlia', pe ki ha kautaha lahi fakafonia, te ke ala kau koe 'i he polokalama 'a e Comcare.

Comcare

Kupengaope' (Website): comcare.gov.au
Telefoni': 1300 366 979

Ke 'eke fekau'aki mo e vahe' mo e ngaahi makatu'unga 'i he ngāue'

Fair Work Ombudsman
Kupengaope' (Website): www.fairwork.gov.au
Telefoni': 13 13 94

Ke kole tokoni kapau 'oku fakaaao'i koe

Fair Work Commission
Kupengaope' (Website): www.fwc.gov.au
Telefoni': 1300 799 675

Kapau 'oku ke fiema'u ha taha fakatonulea. Tā ki he Ngāue Fakatonulea Telefoni' 'i he 131 450